

lágira –, s végül Berg számára is megadatik, hogy a szó legszorosabb értelmében túljelje a gyalázatot, s bár idős korban, de ép elmével térjen vissza Szibériából Moszkvába.

Engem csak a cím zavar: végig azt vártam, hogy Berg majd elvezényeli, vagy legalább az ő emlékére előadják Beethoven remekművét. De Makine szerint a *homo sovieticus* számára nem létezik katarzis, mert igazsága örök, így talán szüksége sincs rá, a kommunizmus pedig nem olyan világ, ahol a katarzis megélhető. S ebben Andrei Makine-nak alighanem igaza van.

CSILLAG ISTVÁN

(Fordította Szoboszlai Margit, *Ab Ovo* Kiadó, Budapest, 2002, 112 oldal)

MARIO VARGAS LLOSA:

Édenkert a sarkon túl

Az újabb irodalomban valamilyen oknál fogva nagy a divatja (itthon is) a *kettős regény*nek. Néha két alapvető elbeszélői perspektíva elkülönülése, cserélgetése, bonyolult tartalmi-történelmi-narrációtechnikai összekapcsolódása valósul meg, máskor párhuzamos-különböző életsorsok váltakozó bemutatása adja a kettőzödést. Az is előfordul, hogy akárha két különálló regényt köttetne egymás mellé az alkotó, szinte már

olyan fokú az építőelemek önállósága. Óriási az epikus könyvrészeket mennyiségileg hangsúlyos komplexmentaritássá redukáló, jelentőség-teljes duplázás poétikai vonzása (amely hangsúlyosabb, mintha három vagy még több egység viszonyrendszerét kellene kialakítani és folyamatosan figyelemmel kísérni!). Miközben azt sem szabad tagadni, hogy e felturbózott szerkezetek esetenként az öncélúság vagy az alibi-jelleg rémétől sem teljességgel mentesek. Mintha csak a komplexitás legkevesebb gonddal és erőfeszítéssel járó változatát kívánna ezzel a módszerrel műve sajátjává tenni az író, és mintha felszíni érintkezéseken túl gyakran nem sok köze lenne egymáshoz A és B elemnek. Csak annyi, hogy a terjedelmi kritérium teljesülése mellett nem utolsó sorban szférák körvonalazódása és *különművelő egyesülése* révén jön létre a nagy lélegzetű és összetett prózaepikai alkotás, azaz a *regény* mint olyan.

Első pillantásra még Mario Vargas Llosa legutóbbi magyarra átültetett munkájával kapcsolatban is felmerülhet ilyen gyanú, bár itt (nagyanya és unoka élettörténete tálatatván) afféle „családviszonyról” is szó lehet, ráadásul a két embert felfogása, törekvése, társadalmi állása messzemenően párhuzamba állítja. Eltérő módon és eltérő körülmények között ugyanis mindketten a hathatós személyes (általában véve: emberi) közreműködéssel megcé-

lozható és elérhető földi paradicsom hirdetői/harcosai; erre utal, univerzálisan, a szöveg címe, amely tehát az alapfigurák felfogásának szeretetteljesen ironikus foglalataként értendő. És mégis, van valami mesterkéltség abban, ahogyan a két főszereplő (a két regényvonal egy-egy főszereplője) az egymást követő fejezetekben megjelenítődik. Merthogy váltott mechanikával teszi ezt velük az író: az összesen huszonkét fejezet közül minden páratlan a nagymamaé, minden második pedig az unokáé. Abban aztán már nincs különbség az alapvetően kb. 5-6 hónapot, illetve 11 évet átfogó történet-szálak *elbeszéltségét* illetően, hogy a mindkét esetben többnyire szerzői narráció által működtetett fejezetekbe helyenként önmegszólító magánbeszéd foslányai élkelődnek, amelyek egyazon módon növelik a figurárafókuszáltság intenzivitását a két főhős vonatkozásában.

Kicsoda mármint ez a bizonyos *dinamikus fókuszált* nagymama és unokája, akiknek érdekessége minden gyanítható szerzői fáradságért, észlelhető művészi automatizmusért, a szöveg nem csekély ideológiai terheltségéért kárpótolja az olvasót, olyannyira, hogy hajlamos eltekinteni fanyalgásától, és szinte teljesen átadni magát a cselekmény alakulásának, e kétségtelenül érdekes és értékes személyiségek titkainak? Nem más, mint Flora Tristán, a 19. század közepének szocialista és fe-

minista (és lesbikus) gondolkodó-politikusa, továbbá leszámazottja, Paul Gauguin, a Tahitit is megjárta híres-hírheft posztimpresszionista festő. Mindez annyira önmagáért beszél, hogy máris feleslegessé válik a további kedvcsináló bemutatás. A (két) történet, középpontjában a százhatvan év előtti asszony-szeralem díszleteibe burkolt társadalmi utópiával egyfelől, másfelől meg – mondjuk – a felemelt farral démonlesésbe dermedt bennszülött nő emlékezetes figuráját felvillantva egyértelműen magába szippantja a befogadói figyelmet. Ám hogy extenzív érdekességeknél sokkal többet kínál-e a könyv? Főként a valamiképpen mégiscsak szétartó két regény-fél valóságos összefonódását illetően? Aki képes így olvasni az opust, jelentkezzen nálam, itt a 21. század elején; ígérem, nem csak udvariaságból fogom komolyan mérlegelni esetlegesen fellelt szempontjait.

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(Fordította Tomcsányi Zsuzsanna, Európa Kiadó, Budapest, 2003, 525 oldal, 2500 Ft)

Harc a párduccal ***Modern mexikói*** ***elbeszélések***

E bőséges kisprózatermést a mexikói irodalmi folyóirat-kultusznak kö-